

DOI: <https://doi.org/10.15407/np.72.032>

УДК 02:001.89:027.54(477-25)ІБНБУВ"2020/2022"

Наталія Білінець,

<https://orcid.org/0000-0001-7249-6437>,

молодша наукова співробітниця,

відділ теорії та історії бібліотечної справи,

Інститут бібліотекознавства,

Національна бібліотека України імені В. І. Вернадського

(м. Київ, Україна)

Голосіївський просп., 3, Київ, 03039, Україна

e-mail: bilinets@nbuv.gov.ua

АНАЛІТИКО-СТАТИСТИЧНА ХАРАКТЕРИСТИКА ПУБЛІКАЦІЙ ІНСТИТУТУ БІБЛІОТЕКОЗНАВСТВА НАЦІОНАЛЬНОЇ БІБЛІОТЕКИ УКРАЇНИ ІМЕНІ В. І. ВЕРНАДСЬКОГО ЗА РЕЗУЛЬТАТАМИ НАУКОВО-ДОСЛІДНОЇ РОБОТИ (2020–2022)

Мета статті – розглянути і проаналізувати динаміку публікацій виконавців наукового проекту Інституту бібліотекознавства Національної бібліотеки України імені В. І. Вернадського (2020–2022), визначити основні тенденції та пріоритетні аспекти щодо публікації результатів дослідження. **Методологія дослідження** ґрунтується на використанні загальнонаукових і спеціальних методів (структурного, порівняльного, статистичного аналізу, синтезу, опису, узагальнення, систематизації) на основі принципів об'єктивності й цілісності. **Наукова новизна.** Здійснено статистичний та джерельний аналіз публікацій, підготовлених виконавцями наукового проекту Інституту бібліотекознавства Національної бібліотеки України імені В. І. Вернадського у межах теми науково-дослідної роботи «Бібліотечно-інформаційний комплекс в умовах трансформації наукових комунікацій» (2020–2022), виконуваної в умовах пандемії COVID-19 і початку повномасштабної війни на території України 2022 р.; визначено основні тенденції та пріоритетні аспекти щодо оприлюднення результатів науково-прикладних досліджень, зокрема в контексті міжнародної інтеграції української бібліотечної науки і практики. **Висновки.** Виконуючи завдання комплексного дослідження, учасники відомчої програми Національної академії наук України за темою «Бібліотечно-інформаційний комплекс в умовах трансформації наукових комунікацій» упродовж 2020–2022 рр. опубліковували

низку теоретичних і прикладних результатів напрацювань у українських і зарубіжних виданнях.

Попри дистанційний режим роботи у цей період, запроваджений через карантинні обмеження та початок збройної військової агресії Росії проти України, виконавці дослідницького проєкту вирішували поставлені завдання та активно публікували результати науково-прикладних розробок. Як показав здійснений аналіз, найпродуктивнішим був 2022 р., як за кількістю публікацій, так і за їхнім обсягом. Так, 2022 р. порівняно з 2020 і 2021 рр., загальний обсяг наукових публікацій зріс на 45 % і на 61 % збільшився обсяг показників авторських аркушів. Від загальної кількості наукових публікацій 37 % належить статтям в українських фахових періодичних і продовжуваних виданнях, із них 74 % вийшли друком у Національній бібліотеці України імені В. І. Вернадського; понад 50 % – це доповіді на Міжнародних наукових, Всеукраїнських науково-практичних, галузевих і регіональних конференціях, з яких 85 % – тези, опубліковані у збірниках матеріалів конференцій міжнародного рівня; 5,3 % становлять публікації у наукових збірниках, науково-практичних і методичних посібниках, які вийшли у друкованих і електронних виданнях.

Водночас, привертає увагу недостатня кількість наукових публікацій у зарубіжних виданнях (7,1 %) і тих, що індексуються у міжнародних наукометричних базах даних Scopus та / або Web of Science (2,5 %) від загальної кількості публікацій. Причиною незначної кількості статей в іноземних виданнях є, насамперед, мовний бар'єр, на що необхідно звернути увагу в контексті підвищення кваліфікаційного рівня працівників Національної бібліотеки України імені В. І. Вернадського. Активніше оволодіння іноземними мовами в контексті професійної діяльності дасть змогу збільшити кількість публікацій у зарубіжних наукометричних базах, розширюватиме межі фахової комунікації задля популяризації науково-прикладних розробок та історичних розвідок, здійснених українськими спеціалістами, що є важливим для розвитку інтеграційних процесів українського бібліотекознавства на міжнародному рівні.

Ключові слова: наукові дослідження, наукові публікації, науково-дослідна робота, Національна бібліотека України імені В. І. Вернадського, Інститут бібліотекознавства.

Актуальність теми дослідження. Інститут бібліотекознавства (далі – ІБ), як провідний науковий структурний підрозділ Національної бібліотеки України імені В. І. Вернадського (далі – НБУВ) у своїй діяльності спрямовує наукову, науково-методичну, науково-інформаційну, науково-організаційну роботу на розвиток бібліотекознавства й бібліотечної справи, розроблення теоретико-методологічних і прикладних засад розвитку наукових бібліотек і питань науково-бібліотечної комуніка-

ції, упровадження інноваційних технологій задля максимально повного задоволення інформаційно-знансєвих і культурно-освітніх потреб суспільства [6]. У цьому контексті вибір джерел для публікації теоретичних і прикладних результатів досліджень є важливим як у висвітленні рівня охоплених питань і кількісних характеристик наукових публікацій, так і представлення їх в українських і зарубіжних виданнях. Особливого значення ці аспекти набувають в умовах несприятливих зовнішніх впливів і чинників, якими у цей період були пандемія COVID-19 і початок 2022 р. повномасштабної війни на території України.

Аналіз досліджень і публікацій. Проблематиці й підсумкам результатів виконання науково-дослідних тем ІБ НБУВ присвячено низку публікацій О. М. Василенко, зокрема щодо комплексного аналізу наукового доробку ІБ у контексті розвитку наукової комунікації професійного бібліотечного середовища в бібліотекознавчих проєктах ІБ НБУВ, узагальнення результатів творчого доробку інституту у межах відомчих науково-дослідних робіт (далі – НДР) [3, 4]. Участь ІБ НБУВ у бібліотечних проєктах національного наукового бібліотечно-інформаційного комплексу розглядалася у статті О. З. Клименко й О. Л. Сокур [8]. Дослідження публікаційної активності працівників НБУВ у попередні роки викладено в роботі М. В. Іванової та Ю. Ф. Іванова [5]. Вивчення основних напрямів прикладних наукових досліджень у галузі бібліотекознавства, які впливають на розвиток української бібліотечної справи здійснено у колективній монографії науковців НБУВ [10]. Під час дослідження використано матеріали додатку «Перелік публікацій співробітників НБУВ у 2020–2022 рр.» за темою «Бібліотечно-інформаційний комплекс в умовах трансформації наукових комунікацій» до Звіту про наукову роботу структурних підрозділів Інституту бібліотекознавства НБУВ [1].

Мета статті – розглянути і проаналізувати динаміку публікацій виконавців наукового проєкту Інституту бібліотекознавства Національної бібліотеки України імені В. І. Вернадського (2020–2022), визначити основні тенденції та пріоритетні аспекти щодо публікації результатів дослідження.

Виклад основного матеріалу. У сучасному світі цифрових технологій визначне місце належить національним бібліотекам, в яких сконцентровано різноманітні потоки інформації, включаючи наукові, освітні, культурні ресурси та які відіграють важливу роль у задоволен-

ні інформаційно-знансєвих потреб суспільства. Провідною бібліотекою в Україні, що поєднує функції як національної наукової бібліотеки держави, так і науково-дослідної установи Національної академії наук України (далі – НАН України) є НБУВ.

Як багатофункціональний національний бібліотечно-інформаційний комплекс, вона є науково-дослідним, методичним, координаційним центром з питань книгознавства, бібліотекознавства та бібліографознавства, бере активну участь у формуванні, втіленні державної політики в галузі бібліотечної справи, активно розвиває комплекс бібліотечних наук задля розкриття потенціалу й ефективного використання своїх фондів, є важливим центром обміну знань, осередком збереження унікальних культурних цінностей в Україні, які підлягають особливій охороні.

Відповідно до статутних функцій та пріоритетних цілей «Стратегії розвитку Національної бібліотеки України імені В. І. Вернадського (2022–2025)», головним із завдань є: «здійснення науково-дослідної роботи, багатоаспектних досліджень фондів, розбудова мережевих інформаційних ресурсів з актуальних питань розвитку науки, освіти та культури, систематичне опублікування результатів науково-дослідної роботи як на порталах НБУВ і НАН України, так і у вигляді друкованих ... та інших видів науково-видавничої продукції НБУВ, оперативне оприлюднення у відкритому доступі в Репозитарії НБУВ (eVerLib) результатів наукової діяльності НБУВ» [11].

Провідним структурним підрозділом НБУВ, що здійснює наукову, науково-методичну, науково-інформаційну та науково-організаційну роботу є Інститут бібліотекознавства, функціонал якого тісно пов'язаний реалізацією науково-дослідницьких проєктів, оприлюдненням теоретичних і прикладних результатів у друкованих та електронних виданнях [7].

Маючи сторічну історію з часу свого утворення (1925), ІБ зазнавав реорганізації, припинення функціонування та відновлення у структурі НБУВ. Найбільш плідним у контексті здійснення наукових досліджень і публікаційної активності виконавців НДР став період з моменту відродження інституту 1992 р. Упродовж тридцятирічної діяльності (до 2022 р.) ІБ разом з іншими відділами, залученими до виконання НДР, розробив і здійснив дев'ять комплексних бібліотекознавчих досліджень, спрямованих на розробку теоретико-методологічних

і прикладних засад діяльності НБУВ, розкриття сучасного розвитку бібліотекознавства та бібліотечної справи в Україні, пов'язаних з трансформаційними процесами, які відбуваються в українському суспільстві, бібліотечній науці і практиці, дослідження ІБ у цілому [10].

У цій статті зробимо акцент на періоді виконання НДР за темою «Бібліотечно-інформаційний комплекс в умовах трансформації наукових комунікацій» (2020–2022 рр., наук. керівник – О. М. Василенко, канд. іст. наук, директор ІБ), надамо аналітико-статистичну характеристику публікації результатів дослідження учасниками відомчої програми. У межах виконання НДР вирішувалися завдання, спрямовані на розроблення теоретичних основ і науково-методичного інструментарію розвитку наукової бібліотеки як бібліотечно-інформаційного комплексу в умовах зміни наукової комунікації [4].

У центрі уваги дослідників були: вивчення діяльності сучасних великих наукових бібліотек; науково-інформаційне забезпечення бібліотекознавчих досліджень; популяризація, упровадження результатів НДР ІБ у бібліотечну практику; підвищення ефективності наукових видань і рівня компетентностей бібліотечних кадрів; інтеграція інноваційних форм і методів бібліотечної діяльності в систему бібліотечно-інформаційного обслуговування користувачів; охорона об'єктів інтелектуальної власності й адаптація норм авторського права до умов розвитку електронних комунікацій; визначення критеріїв і формування системи показників ефективності бібліотечної діяльності; актуалізація діяльності наукових бібліотек, бібліотечно-інформаційної мережі НАН України, інших систем і відомств задля максимального задоволення інформаційно-знансєвих потреб суспільства [3, 4].

Виконавцями науково-прикладного дослідження стали науковці структурних підрозділів ІБ (відділів теорії та історії бібліотечної справи, науково-методичної роботи, наукових видань) у тісній взаємодії з фахівцями відділів комплексного бібліотечного обслуговування, міжнародної інформації та зарубіжних зв'язків, комплектування бібліотечних фондів, іноземного комплектування та міжнародного книгообміну.

За результатами виконання завдань комплексного дослідження впродовж 2020–2022 рр. було опубліковано 279 наукових публікацій, зокрема: 112 – в українських і зарубіжних періодичних і продовжуваних виданнях, 152 – у збірниках матеріалів наукових конференцій, 15 – у наукових збірниках, розділах колективних монографій, електронних

виданнях (загальний обсяг – 114,25 а. а.), із них сім статей у виданнях, які індексуються у міжнародних наукометричних базах даних Scopus та / або Web of Science (WoS) [1].

Нині найбільш показовою одиницею виміру обсягу виконаних робіт із наукової діяльності та публікаційної активності при оцінюванні співробітників наукових установ вважається кількість авторських аркушів у наукових виданнях, зокрема електронних, фахових виданнях України, статті у наукових періодичних виданнях інших держав [5].

Аналіз статистичних даних щодо наукових публікацій за період дослідження (таблиця 1) показав значне збільшення їхньої кількості в українських виданнях, насамперед 2022 р. Порівняно з 2020 і 2021 рр., де виконавцями НДР було опубліковано по 76 наукових публікацій, кількісний показник 2022 р. збільшився на 31 і становив 107 публікацій. Позитивна динаміка збільшення обсягу авторських аркушів простежується у роботах, опублікованих 2022 р. в українських виданнях, хоча при однаковій кількості наукових публікацій у попередні роки, показники авторських аркушів відрізняються (спостерігається збільшення їх обсягу 2021 р.).

У зарубіжних виданнях із 20 наукових публікацій сім було опубліковано 2020 р., на половину зменшилася кількість публікацій у 2021 р., та до 10 зросла 2022 р.

Показники зведеної статистики авторських аркушів у іноземних виданнях показали, що при меншій кількості наукових публікацій 2020 р. обсяг друкованих аркушів (6,01 а. а.) більший, ніж показник авторських аркушів 2022 р. (5,09 а. а.).

Таблиця 1.

**Показники наукових публікацій Інституту бібліотекознавства
Національної бібліотеки України
імені В. І. Вернадського за 2020–2022 рр.**

Публікації Роки	Кількість / обсяг (авт. арк.)			
	2020	2021	2022	2020–2022
	83/30,81	79/32,62	117/50,82	279/114,25
в українських виданнях	76/24,8	76/30,22	107/45,73	259/100,75
у зарубіжних виданнях	7/6,01	3/2,40	10/5,09	20/13,50

Надзвичайні умови, пов'язані з дистанційним режимом роботи, спричинені пандемією COVID-19 і початком у 2022 р. повномасштабного вторгнення Російської Федерації в Україну, значною мірою вплинули на зміну спрямувань українського бібліотекознавства та бібліотечної справи за кордоном, поставили перед українським суспільством і бібліотечною спільнотою зокрема, виклики збереження, актуалізації, модернізації та формування бібліотечно-інформаційного й цифрового інформаційного ресурсів наукових бібліотек, наукової комунікації та активізації професійної взаємодії, збереження об'єктів історико-культурної спадщини, національної культурної спадщини загалом. Вирішення нагальних проблем спонукало науковців до визначення нових завдань і актуальних напрямів у дослідженнях, оперативній підготовці наукових публікацій задля своєчасного ознайомлення та поширення результатів досліджень, обміну інформацією, знаннями, досвідом, зокрема зарубіжних бібліотек.

За результатами аналізування показників наукових публікацій можна констатувати, що впродовж 2020–2022 рр. спостерігається тенденція до збільшення кількості публікацій, зокрема 2022 р. і зростання кожного року обсягу авторських аркушів, а саме в українських наукових виданнях.

Варто зазначити, що дослідниками бібліотечно-інформаційної діяльності у створенні нових знань для задоволення науково-інформаційних і культурно-освітніх потреб суспільства стали понад 170 авторів одноосібних наукових публікацій, а із 104 теоретичних і прикладних досліджень – 87 публікацій – результат наукових напрацювань двох авторів, 13 – тісна співпраця трьох авторів, чотири публікації – взаємодія чотирьох дослідників.

Переважну частку наукових досліджень автори публікують у наукових журналах і збірниках наукових праць.

У НБУВ було започатковано і триває видання низки періодичних фахових видань, згідно з рекомендаціями Науково-видавничої ради НАН України про необхідність установами розвивати наукову періодику, для оперативнішого представлення науковій спільноті результатів досліджень науковців, зокрема академічних установ, які здійснюють наукові розвідки й успішно розвивають нові напрями української науки [10].

Серед них ІБ долучився до підготовки збірників «Бібліотеки національних академій наук: проблеми функціонування, тенденції

розвиття», «Робота бібліотек наукових установ Національної академії наук України в ... році», «Підвищення ефективності діяльності бібліотечно-інформаційного комплексу в умовах цифровізації», окремих тематичних випусків «Наукових праць Національної бібліотеки України імені В. І. Вернадського», журналу «Бібліотечний вісник», у редакції яких працюють провідні науковці Інституту.

Таблиця 2.

**Показники опублікованих статей
у українських періодичних, продовжуваних виданнях
і науково-тематичних збірниках (2020–2022)**

Назва видання Роки	Кількість / обсяг (авт. арк.)			
	2020	2021	2022	2020–2022
Наукові праці НБУВ (збірник)	4/2,9	9/7,53	13/9,65	26/20,08
Бібліотечний вісник (наук.-теорет. і практ. журн. НБУВ)	4/1,6	10/6,7	10/7,78	24/16,08
Підвищення ефективності діяльності бібліотечно-інформаційного комплексу в умовах цифровізації (наук.-метод. зб. НБУВ)			18/11,45	18/11,45
Бібліотечний форум: історія, теорія і практика (журн. ФО-П Башун О. В.)	2/0,58	5/1,51	3/0,66	10/2,75
Робота бібліотек наукових установ НАН України в ... році (інформ.-аналіт. огляд НБУВ)	3/0,95	3/0,95	3/1,6	9/3,5
Бібліотекознавство. Документознавство. Інформологія (наук. журн. НАКККиМ)		1/0,68	5/1,0	6/1,68
Український журнал з бібліотекознавства та інформаційних наук (КНУКіМ)	2/2,0	2/1,25		4/3,25
Вісник Книжкової палати (наук.-практ. журн. ДНУ КПУ, ХДАК)	2/1,39	1/1,1		3/2,49
Юридичний вісник (наук.-практ. журн. НУ «ОЮА»)	2/1,0			2/1,0
Наука та інновації (наук.-практ. журн. НАН України)		1/0,75		1/0,75
Інформація і право (наук. журн. НУ ШБП НАПрНУ)	1/0,5			1/0,5
Всього	20/10,92	32/20,47	52/32,14	104/63,53

Зведені показники опублікованих статей науковими співробітниками ІБ НБУВ в українських періодичних, продовжуваних виданнях і науково-тематичних збірниках за 2020–2022 рр. (таблиця 2) демонструють, що найбільшу кількість (77 статей обсягом 51,11 а. а.) було опубліковано у фахових виданнях, які виходять друком у НБУВ, зокрема у збірнику «Наукові праці Національної бібліотеки України імені В. І. Вернадського» (у шести випусках), науково-теоретичному і практичному журналі «Бібліотечний вісник» (у дев'яти номерах), науково-методичному збірнику «Підвищення ефективності діяльності бібліотечно-інформаційного комплексу в умовах цифровізації», «Робота бібліотек наукових установ Національної академії наук України в ... році» (у трьох випусках). Важливо, що в першому номері журналу «Бібліотечний вісник» за 2022 р. започаткована і діє донині рубрика «Наука та бібліотечна справа в умовах воєнного стану в Україні: міжнародна підтримка», до підготовки якої долучилися науковці ІБ, які широко висвітлювали питання міжнародної підтримки українських бібліотек.

Серед проаналізованих наукових публікацій значна їхня кількість була надрукована в інших наукових виданнях. Серед них: «Бібліотечний форум: історія, теорія і практика», «Бібліотекознавство. Документознавство. Інформологія»; «Український журнал з бібліотекознавства та інформаційних наук»; «Вісник Книжкової палати» та ін., в яких працівниками ІБ НБУВ опубліковано 27 наукових статей обсягом 12,42 а. а.

Відповідно до визначених завдань НДР автори публікацій висвітлювали комунікаційні аспекти розвитку бібліотечної діяльності в глобалізованому інформаційному просторі, концептуальну модель гнучкої бібліотеки, роль сучасної наукової бібліотеки в системі соціальних комунікацій в умовах запровадження в бібліотечну діяльність електронних технологій, модифікацію сервісно-орієнтованої моделі комплексного бібліотечно-інформаційного обслуговування в умовах трансформації наукових комунікацій, сучасні підходи до визначення системи показників ефективності бібліотечної діяльності в електронному середовищі, розвиток бібліотечно-інформаційного комплексу в умовах переходу до Бібліотеки 4.0., використання бібліотечно-інформаційних ресурсів і надання послуг у системі е-комунікації, бібліотечну термінологію, підвищення професійних компетентностей бібліотечних фахівців, збереження та актуалізацію бібліотечних фондів, наукову, на-

уково-методичну, міжнародну діяльність НБУВ і наукових бібліотек НАН України, інновації та питання права інтелектуальної власності на єдиному цифровому ринку тощо [1, 4].

Загалом виконання завдань, визначених програмою НДР упродовж 2020–2022 рр., дали змогу отримати конкретні теоретичні й прикладні результати, які було оприлюднено у 11 українських періодичних і продовжуваних виданнях і 104 наукових публікаціях (63,53 а. а.), більшість яких вийшла друком 2022 р. Авторами одноосібних бібліотекознавчих досліджень стали 55 співробітників ІБ НБУВ, 49 публікацій стали результатом співпраці двох і більше наукових фахівців-виконавців відомчої теми.

У розробленій в Україні Концепції розвитку НАН України на 2014–2023 рр. акцентується увага на необхідності публікації результатів українських наукових досліджень у міжнародних рейтингових виданнях, які включені у бібліометричні і реферативні міжнародні бази даних, задля професійного зростання, наукової самореалізації та визначення рівня, значимості й затребуваності наукових результатів [9].

Науковими співробітниками ІБ НБУВ упродовж 2020–2022 рр. у зарубіжних періодичних виданнях було опубліковано вісім наукових статей (8,27 а. а.): у 2020 р. – п'ять (5,36 а. а.); 2021 р. – одну (1,5 а. а.); 2022 – дві (1,41 а. а.), серед яких дві – одноосібні публікації, решту опубліковано у тісній взаємодії з учасниками НДР і представниками інших наукових установ і закладів вищої освіти. Загалом сім наукових публікацій (4,46 а. а.) (п'ять 2022 р.) індексувалися у міжнародних наукометричних базах даних, з яких чотири – у базі даних Web of Science, три – у базі даних Scopus, серед яких одна публікація індексувалася в обох міжнародних наукометричних базах даних. Автори друкувались у журналах: «Postmodern Openings Journal [Журнал постмодерністських відкриттів]», «Revista Tempos E Espaços Em Educação», «Nauka innov», «Solid State Technology», «Global Knowledge, Memory and Communication», «University Library at a New Stage of Social Communications Development. Conference Proceedings», «Trajektoriâ Nauki=Path Of Science». У публікаціях зокрема розкривалися проблеми гендерної нерівності в періодичних виданнях сьогодення, розглядалися питання методики інформаційно-часового забезпечення соціально-політичних процесів сучасного безпекового середовища, інформа-

ційної безпеки людини, цифрові інструменти оптимізації освітнього процесу, дистанційного навчання та самоосвіти бібліотечних фахівців установ НАН України, проєктування професійних компетенцій, використання мобільних пристроїв студентами бібліотечної спеціальності України та за кордоном тощо.

Зважаючи на продовження карантинних обмежень, початок збройної військової агресії Росії проти України, який припав на останній рік виконання дослідницького проєкту, і, як наслідки – соціальне дистанціювання, введення воєнного стану, перебування працівників в інших регіонах, спостерігається тенденція до збільшення кількості публікацій та обсягу авторських аркушів, саме в українських періодичних, продовжуваних виданнях і науково-тематичних збірниках, значну частину, яких опубліковано 2022 р.

За період дослідження фахівцями було підготовлено публікації до збірників наукових праць: «Проблеми війни і миру в історії країн світу» (Державна установа «Інститут всесвітньої історії НАН України»), «Библиотеки национальных академий наук: проблемы функционирования, тенденции развития» (НБУВ), «Проблеми модернізації України», виданий Міжрегіональною академією управління персоналом (МАУП), «Східні традиції державотворення», на честь 150-ї річниці від дня народження видатного науковця, академіка Агатангела Кримського (Національна спілка письменників України), «Нові дослідження пам'яток козацької доби в Україні» (Ніжин, вип. 31) (загальним обсягом 3,8 а. а.).

Важливим доробком науковців ІБ в аспекті долучення до розгляду актуальних питань з бібліотечної справи та бібліотекознавства у межах співпраці з науковими установами України було написання розділу до колективної монографії «Енциклопедії як глокальні медії» (Державна наукова установа «Енциклопедичне видавництво»), підготовка публікації до довідника «Історичні бібліотечні зібрання та колекції у фондах Національної бібліотеки України імені В. І. Вернадського: Вип. 1. Історичні бібліотеки державних навчальних установ Києва» (НАН України, НБУВ). Виконавці наукових досліджень неодноразово долучалися до формування «Звітів про діяльність Національної академії наук України у 2019 році» (НАН України; Академперіодика, 2020), «Діяльність Державної наукової архітектурно-будівельної бібліотеки імені В. Г. Заболотного у 2019 р.» (обсяг становив 1,3 а. а.).

Сьогодні особливого значення набуває представлення результатів бібліотекознавчих досліджень за допомогою використання можливостей інформаційно-комунікаційних технологій, зокрема, оприлюднення наукових публікацій як у традиційному, так і електронному вигляді.

У межах виконання НДР до «Української бібліотечної енциклопедії» (Національна бібліотека України імені Ярослава Мудрого) співробітниками ІБ було підготовлено електронні публікації («Книжний вісник», «Бібліотечний збірник (видання)», «Бібліотечний журнал (видання)»); до електронного ресурсу «Енциклопедія Носівщини» додано відомості про Постернака Степана Пилиповича, у «Бюлетені Української бібліотечної асоціації» розміщено публікацію «100 днів війни або невтрачена весна Української бібліотечної асоціації» (обсягом 2,5 а. а.).

В умовах війни в Україні для ІБ НБУВ цінним став досвід солідарності й партнерства бібліотек на міжнародному рівні у галузі збереження та популяризації культурної спадщини України.

Серед важливих і значимих форм підтримки та допомоги українців у боротьбі з агресором з боку урядів різних країн і світової, зокрема британської бібліотечної спільноти стали ініціативи з оцифрування української культурної спадщини, збереження фондів, популяризація української літератури і культури у Британській бібліотеці тощо. Завдяки налагодженій тісній співпраці з відділом Європейських Студій Британської бібліотеки було підготовлено спеціальний випуск блогу «Українські зібрання у Британській бібліотеці» (Ukrainian collections in the British Library – European studies blog, 3 березня 2022 р.) та впродовж року опубліковано ще низку наукових публікацій: «Рідкісні видання «Кобзаря» Тараса Шевченка в Британській бібліотеці» (Rare editions of Taras Shevchenko's «Kobzar» in the British Library – European studies blog); «Він жив, як учив, а учив, як жив: Український філософ і поет Григорій Сковорода» (He lived as he taught, and taught as he lived: Ukrainian philosopher and poet Hryhorii Skovoroda – European studies blog) (обсягом 0,9 а. а.) [12].

Загалом за період виконання НДР підготовлені фахівцями ІБ публікації до розділу колективної монографії, збірників наукових праць, довідників, звітів і публікації, які вийшли у електронних виданнях, значною мірою були опубліковані 2022 р.

У контексті виконання теми наукового дослідження наукові здобутки співробітники ІБ НБУВ оприлюднювали на наукових конференціях, круглих столах, семінарах, читаннях та інших заходах. Підтриманню знань співробітників бібліотеки, ефективній реалізації нових наукових завдань, допомагало систематичне інформування науковців і спеціалістів НБУВ про поточні науково-інформаційні заходи у галузі бібліотекознавства, представлені на вебсайтах провідних наукових бібліотек України.

Цикл науково-організаційних заходів, запропонованих науковим і бібліотечним фахівцям упродовж 2021–2022 рр., сприяв налагодженню професійної комунікації між представниками бібліотечних установ України різного рівня та відомчого підпорядкування. Міжнародні наукові й науково-практичні конференції стали найпоширенішою та ефективною платформою наукової комунікації в галузі бібліотечної справи, де відбуваються дискусії, обмін досвідом, фаховими знаннями, обговорення актуальних проблем професійної діяльності, створення, розвитку, упровадження в роботу інноваційних практик інформаційної, бібліотечної, просвітницької, соціокультурної діяльності, що сприяють генеруванню нових ідей та започаткуванню нових напрямів досліджень [2].

Упродовж 2020–2022 рр. теоретичні й практичні результати НДР ІБ НБУВ було апробовано й оприлюднено на 70 міжнародних наукових і Всеукраїнських конференціях та інших фахових форумах, які відбувалися в Україні та зарубіжних країнах, виголошено 219 доповідей, серед яких 152 доповіді (переважну кількість становлять одноосібні тези), було опубліковано у збірниках матеріалів наукових конференцій міжнародного рівня, всеукраїнського значення та зарубіжних конференціях (загальний обсяг – 35,33 а. а.), більшість із них – 62 тези обсягом 15,43 а. а. – підготовлено 2022 р.

Наукові форуми проводилися на базі НБУВ, провідних бібліотек різних систем і відомств, закладів вищої освіти, дослідницьких інститутів, науково-інформаційних центрів України, які найчастіше відбувалися у форматі електронної комунікації, що дало змогу значно розширити аудиторію учасників.

Таблиця 3.

Загальна кількість тез доповідей (2020–2022)

Конференції Роки	Кількість / обсяг (авт. арк.)			
	2020	2021	2022	2020–2022
Міжнародні	40/8,17	39/8,13	42/8,91	121/25,21
Всеукраїнські		1/0,2	10/2,34	11/2,54
Галузеві	3/1,0		1/0,3	4/1,3
Регіональні	2/0,81	2/0,64	2/0,5	6/1,95
Зарубіжні	2/0,65	1/0,3	7/3,38	10/4,33
Всього	47/10,63	43/9,27	62/15,43	152/35,33

Загалом у матеріалах Міжнародних наукових і Всеукраїнських науково-практичних конференціях було опубліковано 142 тези доповідей (загальним обсягом 31,0 а. а.), серед яких 75 тез (14,64 а. а.), що становить майже 50 % від загальної кількості і є найбільшим показником серед опублікованих доповідей на інших наукових організаційно-комунікаційних заходах, представлено у збірниках матеріалів конференції НБУВ «Бібліотека. Наука. Комунікація», у межах якої фахівці ІБ провели три секції, зокрема: «Сучасні виклики та завдання бібліотек в умовах цифровізації» (2020), «Бібліотечно-інформаційний комплекс: управління в умовах трансформації наукових комунікацій» (2021), «Бібліотечно-інформаційний комплекс: сучасні пріоритети організації та управління» (2022).

Варто зазначити, що максимальну кількість доповідей виконавця-ми НДР оприлюднено саме на Міжнародних наукових конференціях, де відбувається консолідація зусиль представників українських і зарубіжних фахівців у висвітленні теоретичних, методичних і прикладних аспектів розвитку бібліотечної науки і практики, вироблення конкретних рекомендацій та пропозицій щодо обговорення актуальних проблем і пошуку шляхів їхнього вирішення. Заходи міжнародного рівня вирізняються серед інших всеукраїнських конференцій рівнем охоплених питань, активним залученням до участі фахівців і науковців різних країн, можливістю обговорення різноаспектних питань і проблем бібліотечної справи значним фаховим загалом, особливо коли захід відбувається в об'єднаному режимі офлайн та онлайн.

Результати наукових досліджень фахівців ІБ було представлено на Міжнародних наукових, Всеукраїнських науково-практичних конференціях, організованих НБУВ (три конференції), Львівською національною Україною імені В. Стефаника, Національною науковою медичною бібліотекою України (дві конференції), Одеською національною науковою бібліотекою, Харківською державною науковою бібліотекою імені В. Г. Короленка (дві конференції). Поміж закладів вищої освіти, на яких виголошувалися доповіді науковими співробітниками Інституту вирізняються Київський національний університет культури і мистецтв (шість заходів), Національна академія керівних кадрів культури і мистецтв (чотири заходи), Наукова бібліотека Ужгородського національного університету (три конференції), наукові бібліотеки Одеси (Державного закладу «Південноукраїнський національний педагогічний університет імені К. Д. Ушинського», Державного Аграрного Університету, національного університету «Одеська політехніка»). Серед інших заходів, у яких взяли участь науковці ІБ НБУВ, стали наукові конференції за міжнародною участю, що проходили в Полтаві, Львові, Сумах, Вінниці, Рівному, Запоріжжі, Харкові, тематичним змістом яких були, зокрема: сучасний стан і проблеми документно-інформаційної комунікації, культурна спадщина й інноваційні підходи, міжнародні відносини Україна і світу в умовах воєнних викликів, організація освітнього процесу підготовки здобувачів вищої освіти і молодих учених.

Низку доповідей науковцями було представлено на заходах, які проводилися в Науково-дослідному інституті інформатики і права НАПрН України, Національній академії СБУ, Київському кооперативному інституті бізнесу і права та інших заходах, де основна увага зосереджувалася на дослідженні питань авторського права та суміжних прав у межах зовнішнього та внутрішнього ринку, проблемах управління інформаційною безпекою держави, питаннях права інтелектуальної власності, захисту прав, свобод і безпеки людини в інформаційній сфері.

Щодо зарубіжних форумів, то виконавці НДР брали участь у роботі зарубіжних конференцій, які проходили в Республіці Болгарія, Бостоні (США), Федеративній Республіці Німеччина та інших. Підсумками наукових досліджень стало 10 публікацій в іноземних збірниках матеріалів конференції (обсягом 4,33 а. а.), найбільша кількість яких

вийшла друком 2022 р., серед них лише чотири публікації у співавторстві (три публікації – два автори; одна – три автори), решта публікацій – одноосібні.

Наразі ІБ НБУВ, в умовах несприятливих зовнішніх впливів і чинників працює над науково-дослідною темою «Теоретичні та прикладні аспекти організації діяльності бібліотечно-інформаційного комплексу в сучасних умовах» (2023–2025 рр., наук. керівник – О. М. Василенко, канд. іст. наук, директор ІБ) і вирішує комплекс завдань, актуальних для української бібліотечної справи та НБУВ, спрямованих на розроблення концептуальних засад (теоретичних, методичних, інформаційно-технологічних) управління знаннями у бібліотеках, формування фондів і бібліотечних баз знань, інтеграцію та використання інформаційних ресурсів; науково-методичне забезпечення діяльності та взаємодію наукових бібліотек в сучасних умовах; розвиток національного науково-інформаційного простору в умовах несприятливих зовнішніх чинників.

Уже за перший рік виконання НДР результатом досліджень окремих напрямів, спрямованих на розкриття теми, досягнення зазначеної мети стали 103 наукові публікації (загальним обсягом 41,88 а. а.), з них 40 статей опубліковано в українських періодичних, продовжуваних виданнях і наукових збірниках, 57 доповідей оприлюднено у збірниках матеріалів наукових конференцій, шість публікацій підготовлено в іноземних виданнях, чотири з яких індексуються у міжнародній наукометричній базі даних Scopus.

Висновки. Виконуючи завдання комплексного дослідження, учасники відомчої програми Національної академії наук України за темою «Бібліотечно-інформаційний комплекс в умовах трансформації наукових комунікацій» упродовж 2020–2022 рр. опубліковували низку теоретичних і прикладних результатів напрацювань в українських і зарубіжних виданнях.

Попри дистанційний режим роботи у цей період, запроваджений через карантинні обмеження та початок збройної військової агресії Росії проти України, виконавці дослідницького проекту вирішували поставлені завдання та активно публікували результати науково-прикладних розробок. Як показав здійснений аналіз, найпродуктивнішим був 2022 р., як за кількістю публікацій, так і за їхнім обсягом. Так, 2022 р. порівняно з 2020 і 2021 рр. загальний обсяг наукових публіка-

цій зріс на 45 % та на 61 % збільшився обсяг показників авторських аркушів. Від загальної кількості наукових публікацій 37 % належить статтям а українських фахових періодичних і продовжуваних виданнях, із них 74 % вийшли друком у Національній бібліотеці України імені В. І. Вернадського; понад 50 % – це доповіді на Міжнародних наукових, Всеукраїнських науково-практичних, галузевих і регіональних конференціях, з яких 85 % – тези, опубліковані у збірниках матеріалів конференцій міжнародного рівня; 5,3 % становлять публікації у наукових збірниках, науково-практичних і методичних посібниках, які вийшли у друкованих та електронних виданнях.

Водночас, привертає увагу недостатня кількість наукових публікацій у зарубіжних виданнях (7,1 %) і тих, що індексуються у міжнародних наукометричних базах даних Scopus та / або Web of Science (2,5 %) від загальної кількості публікацій. Причиною незначної кількості статей в іноземних виданнях є, насамперед, мовний бар'єр, на що необхідно звернути увагу в контексті підвищення кваліфікаційного рівня працівників Національної бібліотеки України імені В. І. Вернадського. Активніше оволодіння іноземними мовами в контексті професійної діяльності дасть змогу збільшити кількість публікацій у зарубіжних фахових виданнях, зокрема тих, які індексується у міжнародних наукометричних базах, розширюватиме межі фахової комунікації задля популяризації науково-прикладних розробок та історичних розвідок, здійснених українськими спеціалістами, що є важливим для розвитку інтеграційних процесів українського бібліотекознавства на міжнародному рівні.

Список бібліографічних покликань

1. Бібліотечно-інформаційний комплекс в умовах трансформації наукових комунікацій : Звіт про наукову роботу / НАН України, Нац. б-ка України ім. В. І. Вернадського / О. Василенко, Т. Гранчак, Т. Коваль [та ін.]. Київ, 2022. 249 с. URL: <https://nrat.ukrintei.ua/searchdoc/0223U002787>

2. Білінець Н. Г., Яковенко О. Г. Науково-інформаційні заходи в системі інформування бібліотечних фахівців. *Підвищення ефективності діяльності бібліотечно-інформаційного комплексу в умовах цифровізації* : наук.-метод. зб. / наук. ред. : О. Г. Яковенко ; відп. ред. О. М. Василенко; НАН України, Нац. б-ка України ім. В. І. Вернадського. Київ, 2022. С. 74–85. URL: <http://irbis-nbuv.gov.ua/everlib/item/er-0004499>

3. Василенко О. М. Бібліотечно-інформаційний комплекс в умовах трансформації наукових комунікацій: результати бібліотекознавчого дослідження. *Наукові праці Національної бібліотеки України імені В. І. Вернадського*. 2023. Вип. 68. С. 43–68. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/nbnbuimviv_2023_68_5
4. Василенко О. М. Проблеми наукової комунікації професійного середовища у бібліотекознавчих проєктах Національної бібліотеки України імені В. І. Вернадського. *Бібліотечний вісник*. 2021. № 3. С. 22–38. DOI: <https://doi.org/10.15407/bv2021.03.022>
5. Иванова М., Иванов Ю. Наукові публікації працівників Національної бібліотеки України імені В. І. Вернадського за 2017–2019 рр.: стан та тенденції. *Traektoriâ Nauki = Path of Science*. 2020. Т. 6. № 5. С. 5001–5016. DOI: <https://doi.org/10.22178/pos.58-2>
6. Інститут бібліотекознавства. URL : <http://www.nbuv.gov.ua/node/2155>
7. Інститут бібліотекознавства в сучасних реаліях: постаті та здобутки. URL: <http://www.nbuv.gov.ua/node/4390>
8. Клименко О. З., Сокур О. Л. Бібліотечні проєкти національного науково-бібліотечно-інформаційного комплексу. *Наукові праці Національної бібліотеки України імені В. І. Вернадського*. 2021. Вип. 61. С. 272–287. DOI: <https://doi.org/10.15407/nr.61.272>
9. Концепція розвитку Національної академії наук України на 2014–2023 рр. [Національна академія наук України]. URL: <https://www.nas.gov.ua/legaltexts/DocPublic/P-131225-187-1.pdf>
10. Національна бібліотека України імені В. І. Вернадського: бібліотекознавство та бібліотечна діяльність в інноваційному процесі розвитку (2002–2020) : [монографія] / Василенко О. М. [та ін.] ; НАН України, Нац. б-ка України ім. В. І. Вернадського ; відп. ред. Василенко О. М. ; наук. ред. Клименко О. З. Київ, 2022. 507 с. URL: <http://irbis-nbuv.gov.ua/everlib/item/er-0004354>
11. Стратегія розвитку Національної бібліотеки України імені В. І. Вернадського (2022–2025). *Бібліотечний вісник*. 2023. № 2. С. 3–6. URL: <http://www>
12. Стрішенець Н. Міжнародна допомога українським бібліотекам у час війни: приклад Британської бібліотеки. *Бібліотечний вісник*. 2023. № 2. С. 114–120. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/bv_2023_2_13

References

1. Vasylenko, O., Hbranchak, T., & Koval, T. [et all]. (2022). Bibliotechno-informatsiinyi kompleks v umovakh transformatsii naukovykh komunikatsii: Zvit pro naukovu robotu. [Library and information complex in the conditions of transformation of scientific communications: Report on scientific work]. Kyiv. Retrieved from <https://nrat.ukrintei.ua/searchdoc/0223U002787> [In Ukrainian].

2. Bilinets, N. H., & Yakovenko, O. H. (2022). Naukovo-informatsiini zakhody v systemi informuvannya biblioteknykh fakhivtsiv [Scientific and information measures in the system of informing library specialists]. In *Pidvyshchennia efektyvnosti diialnosti bibliotekno-informatsiinoho kompleksu v umovakh tsyfrovizatsii: nauk.-metod. zb.* [Increasing the effectiveness of the library and information complex in conditions of digitization : science and method. coll.] (pp. 74–85). Retrieved from <http://irbis-nbuv.gov.ua/everlib/item/er-0004499> [In Ukrainian].

3. Vasylenko, O. M. (2023). Bibliotekno-informatsiini kompleks v umovakh transformatsii naukovykh komunikatsii: rezultaty bibliotekoznavchoho doslidzhennia [Library and information complex in the context of the transformation of scientific communications: results of library science research]. *Naukovi Pratsi Natsionalnoi Biblioteky Ukrainy imeni V. I. Vernadskoho*, 68, 43–68. Retrieved from http://nbuv.gov.ua/UJRN/npnbuimviv_2023_68_5 [In Ukrainian].

4. Vasylenko, O. M. (2021). Problemy naukovo komunikatsii profesiinoho seredovyscha u bibliotekoznavchyykh proiektakh Natsionalnoi biblioteky Ukrainy imeni V. I. Vernadskoho [Problems of scientific communication of the professional environment in library science projects of the V. I. Vernadskyi National Library of Ukraine]. *Biblioteknyi Visnyk*, 3, 22–38. DOI: <https://doi.org/10.15407/bv2021.03.022> [In Ukrainian].

5. Ivanova, M., & Ivanov, Y. (2020). Naukovi publikatsii pratsivnykiv Natsionalnii bibliotetsi Ukrainy imeni V. I. Vernadskoho za 2017–2019 rr.: stan ta tendentsii [Scientific publications of the staff of the V. I. Vernadskyi National Library of Ukraine for 2017–2019: status and trends]. *Traektorii Nauki = Path of Science*, 6 (5), 5001–5016. DOI: <https://doi.org/10.22178/pos.58-2> [In Ukrainian].

6. Instytut bibliotekoznavstva [Institute of Library Science]. Retrieved from <http://www.nbuv.gov.ua/node/2155>. [In Ukrainian].

7. Instytut bibliotekoznavstva v suchasnykh realiakh: postati ta zdobutky [Institute of Library Science in modern realities: figures and achievements]. Retrieved from <http://www.nbuv.gov.ua/node/4390>. [In Ukrainian].

8. Klymenko, O., & Sokur, O. (2021). Bibliotekni proiekty natsionalnogo naukovoho biblioteknoinformatsiinoho kompleksu [Library projects of the National Scientific Library and information complex]. *Naukovi Pratsi Natsionalnoi Biblioteky Ukrainy imeni V. I. Vernadskoho*, 61, 272–287. Retrieved from <https://doi.org/10.15407/np.61.272> [In Ukrainian].

9. The National Academy of Science of Ukraine. (2013). Kontseptsiiia rozvytku Natsionalnoi akademii nauk Ukrainy na 2014–2023 rr. [Concept of development of the National Academy of Sciences of Ukraine for 2014–2023]. Retrieved from <https://www.nas.gov.ua/legaltexts/DocPublic/P-131225-187-1.pdf> [In Ukrainian].

10. Vasylenko, O. M. [et all]. (2022). Natsionalna biblioteka Ukrainy imeni V. I. Vernadskoho: bibliotekoznavstvo ta bibliotekna diialnist v innovatsiinomu

protsesti rozvytku (2002–2020) : monohrafiia [V. I. Vernadskyi National Library of Ukraine: library science and library activity in the innovation process of development (2002–2020) : monograph]. Kyiv. Retrieved from <http://irbis-nbuv.gov.ua/everlib/item/er-0004354> [In Ukrainian].

11. Stratehiia rozvytku Natsionalnoi biblioteky Ukrainy imeni V. I. Vernadskoho (2022–2025) [Development strategy of the V. I. Vernadskyi National Library of Ukraine (2022–2025)]. Retrieved from <http://www.nbuv.gov.ua/node/6137> [In Ukrainian].

12. Strishenets, N. (2023). Mizhnarodna dopomoha ukrainskym bibliotekam u chas viiny: pryklad Brytanskoi biblioteky [International aid to Ukrainian libraries during the war: the example of the British Library]. *Biblioteknyi Visnyk*, 2, 114–120. Retrieved from http://nbuv.gov.ua/UJRN/bv_2023_2_13 [In Ukrainian].

Nataliia Bilinets,

<https://orcid.org/0000-0001-7249-6437>,

Junior Researcher,

Department of Theory and History of Library Science,

Institute of Library Science,

V. I. Vernadskyi National Library of Ukraine (Kyiv, Ukraine)

3, Holosiivskiy Avenu, Kyiv, 03039, Ukraine

e-mail: binets@nbuv.gov.ua

ANALYTICAL AND STATISTICAL CHARACTERISTICS OF PUBLICATIONS OF THE INSTITUTE OF LIBRARY SCIENCE OF THE V. I. VERNADSKYI NATIONAL LIBRARY OF UKRAINE ON THE RESULTS OF SCIENTIFIC RESEARCH WORK (2020–2022)

The purpose of the article is to review and analyze the dynamics of publications of the researchers of the scientific project of the Institute of Library Science of the V. I. Vernadskyi National Library of Ukraine (2020–2022), as well as to identify the main trends and priority aspects related to the publication of research results.

The research methodology is based on the use of general scientific and specialized methods (structural, comparative, and statistical analysis, synthesis, description, generalization, and systematization) grounded in the principles of objectivity and integrity. **Scientific novelty.** A statistical and source analysis of the publications prepared by the researchers of the scientific project of the Institute of Library Science of the V. I. Vernadskyi National Library of Ukraine within the research topic "Library and Information complex in the context of the Transformation of Scientific Communications" (2020–2022) has been conducted. This research was carried out during the COVID-19 pandemic and the onset of full-scale war in Ukraine in 2022. The main trends and priority aspects related to the dissemination

of the results of applied scientific research have been identified, particularly in the context of the international integration of Ukrainian library science and practice.

Conclusions. While fulfilling the tasks of comprehensive research, participants of the departmental program of the National Academy of Sciences of Ukraine under the topic "Library and Information Complex in the Context of the Transformation of Scientific Communications" published a series of theoretical and applied results in domestic and international publications during 2020–2022. Despite the remote work mode during this period, introduced due to quarantine restrictions and the beginning of Russia's military aggression against Ukraine, the researchers completed the assigned tasks and actively published the results of their applied scientific developments. The analysis showed that 2022 was the most productive year, both in terms of the number of publications and their volume. In 2022, compared to 2020 and 2021, the total volume of scientific publications increased by 45%, and the number of author sheets increased by 61%. Of the total number of scientific publications, 37% were articles in domestic professional periodicals and ongoing publications, of which 74% were published by the V. I. Vernadskyi National Library of Ukraine. More than 50% were reports at International Scientific, All-Ukrainian Scientific-Practical, Sectoral, and Regional Conferences, with 85% being theses published in international conference proceedings. Additionally, 5.3% were publications in scientific collections, and scientific-practical and methodological manuals, published in both printed and electronic editions. At the same time, the relatively low number of scientific publications in foreign journals (7.1%) and those indexed in international scientometric databases such as Scopus and / or Web of Science (2.5%) draws attention. The main reason for the small number of articles in foreign journals could be the language barrier, which should be addressed to improve the professional qualifications of the staff of the V. I. Vernadskyi National Library of Ukraine. More active mastery of foreign languages in the context of professional activities will increase the number of publications in foreign professional journals, particularly those indexed in international scientometric databases. This will broaden the scope of professional communication and help promote applied scientific developments and historical research conducted by Ukrainian specialists, which is essential for the development of integration processes of Ukrainian library science at the international level.

Keywords: scientific research, scientific publications, research work, V. I. Vernadskyi National Library of Ukraine, Institute of Library Science.

Стаття надійшла до редакції 16.09.2024 р.